

Baltijas Semkopis.

Matja:

Par gadu 2 r., par 1/2 gadu 1 r. 10 t., par 3 mēn. 60 t.; ar pēfuhstīšanu: a) par paku: 2 r. 60 t., 1 r. 40 t., 90 t.; b) Jelgavā: par gadu 2 r. 30 t.

Studinajumi

matja 5 kap. f. par rindīnu.

3. gada-gahjums.

Abstellešana:

Jelgavā: „Balt. Semkop.“ redaktors, Katoku eelā № 2 (lehtā); Rihgā: Leelā Kaleju-eelā, № 4, pee Kapteina un Lugaiva t. t. grahmatu-bodē un pee Lerchenborff t. Raku-eelā № 13. Zitu: Pee mahzitateem, skolotajiem, pag. mežateem, strihmeereem ec. un wifās grahmatu-bodēs.

№ 42.

Jelgavā, treschdeenā, 19. oktobrī.

1877.

Rahditajs: Lauksaimniecība: Sarunaschanahs wispahrigi par mahju-kustoneem. — Wispahrigadaka: Mufsu juhteki. — Sadshwe un sinatniba. — Dashedas finas: No ahrjemehm. No eefshemehm. No taru-laukeem. Wisjaunatas finas un telegrami. Andeles finas. Dfeshzeta brauceeni — Studinajumi.

Lauksaimniecība.

Sarunaschanahs wispahrigi par mahju-kustoneem.

(Turpinajums.)

A. Waj tas tas Darwins, kas fazijis, ka zilweli no mufsu pasihstameem garastaineem mehrtakeem zehluschees?

B. Tas gan tas pats buhs, lai gan ne Darwins, neds ari zits kustonu-sinatnibis naw teizis, ka zilweli akurat zehluschees no weenas tagad dsihwodamas mehrtaku sugas. — Lai paleef schini reisa schis jaunais strihdinsch, gan jau Zuhš pehz mufsu sarunas wairak isprafiseet. Par Darwina peetiks tif dandš. Anglis Darwins sawa jauniba par sweschahm semehm zetodams daudi un dashedas fewischkas kustonu wihses redsejis, no kurahm nemas newarejis zitas labi ischkirt, ja pat zilwelus usgahjis (Feuerlande), kas pehz saweem gara speheem drihsak lihdsinajahs dreferetam funim waj filonim ne ka mahzitam zilwefam. Schee atradumi atstahjuschi pee Darwina dsiku eespaidu. Pehzak wisch ilgus gabus us sawahm muischahm Anglijā nopuhljees ar sinatnibu un fewischki ar baloschu audsinaschannu, pee tam ismehginadams, ka weena suga no otras zefahs un ka no wairak sugahm kopā atkal drihs war jaunu sugu isaudsinat. 1859. gadā wisch farakstija grahmatu Anglu walodā (Wahz. tulkojums isnahzis 1862. g.), kurā neween augschā isfazitahm Lamarcka domahm peefrita, bet aprahdija, kamdeht kustoni sawas formas un isstatu maina. Darwins storp ziteem isfazija schahdus likumus. Katrs organizms, (kustoni un stahdi) neween sawas ihpafschibas us saweem pehznahstameem pahrstahda — tanis tā fakot eedsemde — bet wisch ari dashedahrt drusku pahrweherschahs pehz ahrigahm dsihwes buhschanahm.

Kustoneem sawa waka dsihwojot ir, sawu waislu uskopjot, tahda zenschanahs, ka wini to jo pilnigako un kreetnako preelch waislochanahs israugohs un scho zenschanahs nosauz par „sawwaligu waislas uskopschannu.“ Tahda buhschanā paleef tif tahs kreetnakās kustonu sugas un is schihm atkal tahs derigakās un labakās waislas, lai jo kreetnaki waretu sawu dsihwibu pret usmahzejeem aistahwet.

„Karsch dsihwibas ustureschanas deht“ katram organizmam jawed un katram tani jazihnahs. — Tā par peem. tshaklatae faki pahrspehj kuhtrakos karā pret usmahzejeem, jo pirmee no eenaidneekem drihsak war isbehgt, ja pat usuru ahtraki eeguhtees; irbes, kuru spalwas semei koti lihdsigas, arween gruhlaki wanageem useet un zaur to tahs pahrspehj zitas „karā pret usmahzejeem;“ gowš, kam leelaks pirmais kungis, wareja us ilgatu laifu few sahli eefraht deht flapstischchanahs no eenaidneekem, willeem u. z. un tā palika dsihwa „karā pret usmahzejeem.“ Tahlatu Darwins aprahdija to tā sauttu wez-

tehwa eedsimchannu (atawismu). Daudsreis gadahs, ka sirgs peedsimst ar weenu leeku nagu pee katras kahjas, ka no weenabas spalwas wezakeem us reisu peedsimst pehznahstami ar zitadu spalwu un ka pat zilwefu behrni spalwaini peedsimst u. t. j. pr. To nu iskaidro tā, ka tanis familijas ir bijuschi tahdi preelchahjeji, ta p. pr. sirga preelchahjejeem ir bijuschi diwi nagi u. t. j. pr. Scho ne wifai retu atgadischanos Darwins nosauza par atawismu. — Peerahdits tas ari ir pee zilwekem tahdās familijas, kur no senes laikeem preelchahjeji nogihmeti, tur ir peedsihwots, ka behrni, kas nelihdsinajahs ne mahtei neds tehwan, gluschi weenadi isstatajahs ar kahdu fenato familiju lozekli. — Scho tā fakot snaudoschu ihpafschibu pahreeschannu no weena dsimuma us otru mehš wehl atradim pee dashedu fugu pahrlaboschanas. Darwins faka, ka Rahditajs pirmā eesahkumā tif dsihwus glotas kunkulischus (protoplasmas*) gabalinus) jeb pamata-organizmus radijis un ka no teem pehz peemineteem likumeem attihstijuschees par gadu tuhstoscheem tee augstakee organizmi (stahdi un kustoni). — Hefels grib aprahdit, ka pirmā pamata-organizmu radischona kahdu reisi itin dabiski, bes kahdeem brihumeem, warejuse notikt, tad kad mufsu seme nebijuse tā isdsijuse ka tagad, un ka ihpafchi ogles weels, kas dashedu weidu war peenemt tif labi skaidrs, ka wiswairak saweenoschanā ar ziteem weeleem, te pee pirmo organizmu zelschanahs leeliski esot palihdsiejis. — Dshiwiba pate jaw esot lihds ar semi gadijnjehs un ta parahdotees lai gan daudi, daudi semaka, kotrā atment un to mums ihpafchi katrs prafst kristals**) pee sawas augichanas aprahdot. — Pamata-organizms nu buhtu usstatams par fewischki koti komplizeeretu (smalki saliktu) mihtstu kristalu, kas weenumehr aug un juhds un sakriht atkal masakās dalinās t. i. wairojahs un tā kust un organizmā dsihwiba parahdahs. — — —

Darwina teoriju t. i. augstaku organizmu attihstischanos no semakeem, apstiprina un wehl attihstischanas zeku aprahda tahs dashedas akurā pahrweherschas organizmu atleetas, lo semes wirsu dsitaki ismeklejojot atron. Us mufsu labi atdsifuschas semes ir tā fakot wairak mijas jeb kahrtas (formazijas), kas no uhdens ischkiruschahs un tā ka seme un juhra arweenu pa dakai pahrmainijuschahs, tad weena formazija otroi wirsā uspludinata. Ta apafschēja finams ta wezakā. Tē nu ir atrasts, ka tani wifu apafschēja kahrtā ne kahdu organizmu

*) Par „protoplasmu“ nosauz weelu, kas pa leelakai dakai panta baltumu satur, un no kuras katrs pamata (pirmbuhtigais) organizms — kanina (lehtina, Zelle) pastahw. Tee wahrdi kanina jeb lehtina ir masakais tif pat sitti apshmejumi, preelch pamata-organizma, ka tas Wahzu wahrdis „Zelle“ kas no Lateinu „cellula“ zehlees. Pee katra no schem nosihmejumeem itahs tahs domas gowā, ka tad organizmu kanina buhtu tahds puhstis ar tutschu widu, tā pirmat pateest ar kaninu defineereja. Tagad mehš finam, ka paschā eesahkumā kanina ne kas wairak naw, ka dsihws protoplasma kunkulits, kas apalainu formu mehds eement. Schim kunkulitim ir gandrihs arweenu fewischks kodols un wisch mehlatu apmekahs ar fewischku plehwi, kuru wisch pats is fewis ischkir. Preelch schihm semakahm formahm daudi labaki deretu nosihmejums „lamina“ no firnu-kamas. Wif organizmi pastahw is laminahm, ka nami no fizegeleem.

**) Par kristaleem nosauz tahdus kerpens, kas is schidreem weeleem ischkirdamees sawadā formā (weidā) fastahdahs, tā p. peem. no sahis uhdena, tad to tahdā weetā noleef, kur tas pamafahm ischuhst, ischkirahs smuti taini kuhbi (Wärfel). Rolausch tahdam „kubham“ weenu stuhri un eeleef to atkal sahis uhdeni, tad stuhris pee-aug tā tā laufumu ne rebset newar.

atlektu naw, tad eesahkaks arween tee femakee organismi un ilgi pehz tahs formazijas, kura muhsu afminu ogles isdod, un kura usglabaju- fhas atleekas skaidri aprahda, ka afminu ogles no milsu papardehm un truschteem, kas toreis tee lepnakee stahdi bijuschi, ir zehluschahs, mehs atrodam pirmos sihidamos kustonus un wisu pehz jaunakos uspludinajumos zilweku. Ari latra pautina attihstischanahs fakriht ar Darwina teoriju. Pautina attihstischanahs rahda mums to zeku, koti ihfi sawilltu, kuru wiuu preekschoghjeji pahrewehredamees gadu fimtenus staigajusch. Ta attihstahs no muhsu mahju kustoneem pawisam ah- trakti bite un pawisam lehnaki sirgs no pautina — kas, ar wairaf ne kas naw ka dsihws protoplasma kunkulits. — Pee schihs attihsti- schanahs mehs redsam, ka ta eesahkuma pee wiseem kustoneem weenadi noteek, tika pehzak zaur fewischku noschkirschanos zetahs tee daschadi organi (rihti), nodalahs wihrischka dsimums no fewischka un ta sa- madiba top arween leelaka, kamehr beidsot neweens ne-cedomajahs, ka tahdi neweenadi organismi preeksch ihfa laika weenadas meesu formah warejuschi parahditees. — Darwina teorijas peekriteji wehl dands ko wairaf peewed par apstiprinaschannu, bet mums naw laika wisu pah- runat. — Lai nu gan dands Darwina teorijai teek ari preti stahdits un wiswairaf preti runats no tahdeem, kas dabu dsitaki nepasihst, lai gan par Lamarka wiltu lihniju un no Darwina zirstu stigu newar bes klimehm neweens tumfibas mescheem zauri tift; lai gan ja-atsihst, ka te wehl neween nelihdsens zelsch bet daschi knapi pahreddsami bes- dibini stahw preekscha, tad tatschu labatas teorijas mums naw un pat logika mums nekauj zitadi spreesst ka ar Darwina. Loptopesti ari war tit Darwinam buht pateizigi, jo schis ir dands gaismas nesis tant samaisita fugu muskula, ka mehs to talaku redsesim.

A. Es gan biju lasijis, ka muhsu seme papreeksch til karsta un ununiga bijuse, ka tagad saule, tad atdisuse un ar uhdeni aplahju- sehs, beidsot kasni un lejas zehluschees un ta sanja seme no juhras noschkirusches, bet nebiju to skaidri dsirdejis, ka semes lodei atdsceestot tee daschadi organismi, til stahdi ka kustoni, zehluschees. Tagad nu man ka bekis no azihm schaf nokrist, man wisa radiba ne-iseekahs wairs ta fareschigita ka lihdi schim. Bet ko dabas gudreneeki til dands par tahdahm neeka leetahm stihdahs, waj pirmahs protoplasma kunkulitis warejis no semes peepeschi gaditees jeb ne un waj afmini ari dsihwi? Mehs Latweesch, wiswairaf tee wezee, jau sen tahdas leetas sinam. Kuresch nesin, ka sehnes pehz leetas peepeschi no semes gadahs un tahs tatschu ir pahrasas, ne ka tahds prasits glotas kunkulitis; ka afmini aug, to ari sinam un tas naw nekahds brihnum*) bet waj sineet ko kahda laikraksta lasiju, ka sirgeem jau esot dwehseles, un man leekahs, ka tad ari afmineem dwehselei wajjadsetu drihs gaditees.

B. Ar tahdu dwehsetu rakstu ir gan ehromoti. Tas sajaz kau- dihni tijibu. Brihnum ka laikraksti tahdas leetas usnem; tatschu Zuhš wareet apmeerinatees, Egipte mehs nedsihwojam un no sirga us afmina ir dands leelaka starpiba ko pahrekt, ne ka no zilweta us sirgu. — Tani sehnu leeta man par Zums jabrihnahs, ka Zuhš, semfopis buh- dams, nesineet, ka sehnehm ari ir sehklas, lai gan tahs us sirgu newed. Bes tam sehnu familijas ir koti wiltigas, winas maina dsimumus tif pat, ka labh saglis waj teatra spehletajs sawu gihmi un mundeerinu. Ta muhsu pasihstamahm ehdamahm sehnehm jeb grihbahm, isput no gal- was apakshas putelkisch; no scheem isaug majs, neezigs, pawisam zitahds stahdinh ne ka sehne un sagatawo sehklas, no kurahm atkal tahda pate sehne isaug; tahda ir dsimuma mainischana. Pate sehnihschu zilts ir dabu koti isplatijusehs un no zitahm nemaj wehl pateesi nesin, ka un kur winas zetahs.

Sehnites peeder pee leem femakeem organismeem; winas saweeno stahdu walsti ar kustonu walsti, un daschu masu sehniiti ziti dabas proteji skaita pee kustoneem, jo newar tahda neezina dabu pasihst. Sehnes un sehniites nenem no gaisa ogku-stahbi ka ziti stahdi un ne- pahrschahda to ar uhdeni jaukdamas zutura un stehkels; bet winas dsihwo no ziteem stahdeem, ja pat no scho sivedreem, jo daschas fuhz wiau fulu, kamehr tee wehl dsihwi. Es winas tamdehl te ari jo wairaf peeminu, ka tahs mums pehzak, par lopufopschannu runajot, nahs preekscha. Schihs sehniites, jeb ihstenaki sakot fuhzeji apdsihwo wisu pasauli, jo tahdas weetas nebuht naw, kur tahs newaretu atrast. Kur ziti stahdi jeb kustoni parahdahs, tur winas ari klah; winas brauz ar gaisafugeem, reiso par dselszekeem, ir atronamas us sawu semi un uhdeni. — Jaunakos laikos pat wehl atrasts, ka wisahm lipi- gahm Nimibahm par zehloni ir — sehniites. Winas sazetot un ispla- tot koleera sehrgu un mehri pee zilwekeem un lopeem, nopostot lauku augtus til pat ka fiseni, jo wisa ruhfa, wisa kartufelu puhchana (tresechana) zetahs no winahm. Sehniites ari beidsot gahda par wihnu, brandwihnu, alu, eteki u. t. j. pr., jo nekahda ruhgschana newar bes wi- nahm notift.

Ta tad pehzak nebuhs par brihnumu, kad atradistim, ka ta un ta sehrga pee kustoneem un stahdeem no fewischlahm sehniitehm zetahs. Lai gan wisu to sehnihschu wezati naw pasihstami, jo, ka jaw faziju, tas gruhti isdarams, tamdehl ka winas pee dsimuma isklatu maina. Tatschu peenemams, ka winas wisa no sehklahm zetahs, jo naw ap- rahdits, ka schinis laikos kahds organisms peepeschi bes sehklas gaditos. —

A. Ta, manu peemehru Zuhš par pilnu ne-atsinaht un man jasi, ka sehnes un sehniites ari no pautina sehklas jeb zitadi ka no preekschoghjeem zetahs, un ka hekels ne kahdu neeka leetu negrib

Sadsihwe un sinatriba.

Atbilde zeen. Brasche fungam.

Uf manu ihfo un weenigi uf walodas litumeem atbalstidamos pahspecedumu par zeen. Brasche L. gaima laisto „Ihfi sanemta Latwju-Wahzu un Wahzu-Latwju walodas wahrdnizu“ dabuju no zeen. sarastitaja atbilde, kuras newaru atsiht par pil- nigi ristigu. Apstiprim tadehl, kas man schai atbildei pretim.

Zuhš, zeen. Brasche L. sakeet, ka man wahrdinh „wispah“ beesi cestrehis ipalwa. Nu, ko es apspreeschot zita lai daru, ne ka taisnibu teiju?

Weza Lange wahrdniza man deemscheli nepasihstama, bet Stendera un Allmana wahrdnizas es gan pasihstu un, wiau leelima behl tafas un gan drihsteseja wairaf isloshnes eewehrot, ne ka Zuhšu „Ihfi sanemta wahrdniza.“ Tas, to Zuhš, zeen. Brasche L., par sawa apgabala walodu runajat, komehr nekahdi newarehs tift isleetots wispahriga raksta waloda. Ta p. p. ja Wahzu walodas wahrdnizas sarastitajs gi- betu eewehrot wijas Wahzu walodas isloshnes, tad schahdai wahrdnizai wajjadsetu buht pahreki leelai. Ka sinams, Hanoweri Wahzeeschi funa ta, Saksomija zitadi, Berline atkal zitadi, ja latra apgabala sawadi. Zuhš, zeen. B. L., tahlat raksteet: „Mehs no- sauzant sawu mihtalo pawasoras putnu par swehieti. Widiemeeki ilgus laikus pehz mums ar scho pawasaras wehstneji cepasnuhschees, mahzjahs no Wahzeeschem wiuu esjault par stahetu. Ta tad nu Widiemeeku mihtalam putnam preeksch Wahzu ainah- schanas gan nebuhs waj nekahda wahra stis, jeb schis pawasaras wehstnehs Wah- zeeschem libdis allugojis, jeb to titai Wahzeeschem par pawischannu ta nolautusch. Wrenalga, bet „sahrets“ ir un pateel no senaischem pasihstams rakstu-walodas wahra.“

*) Tas ir gan brihnum, proti ka niba, ka afmini augot. Muhsu domos schini leeta ir, ka afmini no gaisa. Kaplana, austuma un latstama leel pomastinam jakremsi, jabeipinati, sajmalinati. Pehz kahdas tridas ari bishu jatis, ka wif lihnschu (ak- minu) kasni un ari Egiptes obeliski wai pa gadu tihstoscheem til leeti isaugusch un wehl aug.

Tad Zuhš, zeen. B. L., mani nosauzet par Zuhšu wainotaju. Zuhšu gramatu apspreeschot, es nekahdi ne esmu nei gribeis, nei ari drihstu Zuhš wainot, bet we- nigi islum uf teem truhstumeem norahdit, kwi Zuhšu gramata atronahs. Tadehl es nesemu wis Zuhš wainojis, bet titai Zuhšu gramatu apspreedis, ka latra lastajs war pahreleeratees. Zuhš awises wainot man nemaj naw teefbas, bet no Zums sarastitajs gramatas peekshigah wisse pahspeest es gan drihstu. Par wahedu „dses- wagt“ runajot man jastala, ta tas ir titai kahda apgabala wahra, ka p. p. seergs, seerri u. s. bet ne wispahrigs. „Lah er gehen“ ir provinzialisms un tadehl to ne- drihst ta isleetot, ka Zuhš to, zeen. B. L., darijusch, proti bes peeweschanas sihmehm (Ausdruckszeichen). Ja Zuhš, zeen. B. L., par ristigeem Latweeschu wahredeem turat tos wahrdus „settsch“, „gejanteris“, „schpeischahle“ u. t. t. tad Zuhš deemscheli gan malbijusches; jo tee naw Latwisti, bet titai pahelristiti Wahzu wahedi. Tad Zuhš, zeen. B. L. domasjet, ka wahedi „lauja“, „lantinsch“ bahu isleetojami titai lupla un plafcha wahrdniza, bet ne masa rolas gramatinah. — Nu, waj tad Zuhšu „Ihfi sa- nemta wahrdniza“ tapch; jaw tiftu lupla un plafcha, kad „setina“ un „gejantera“ weeta eelittu „lauja“ un „suhns“?

Weigas wehl peemineschu, ka wids latwahedu pagahjuscha laita (imperfectum) gatotnes jastahda burta „e“ weeta „a“ ta to ari Wielensteins sawas walodas grah- matas peerahda. Zeen, ka schini leeta buhs deesgan runats; majalais no sawas pufes es newehletos par scho leetu wairs wahrdus saudet. — M. G. . . .

Venezijas afins naktis

galehen wehrgs Marino Marinelli. Wehsturgs-romantigs stahis no S. Allmana. Weidsamaja laika muhsu rakstneeziba romani pulks augtin audis, itin ka seh- nes pehz leetas. Pahretel burtnizi pehz burtnizes, sarastia sehjumu pehz sehjuma, laisch wafam gramatu pehz gramatas.

aprahdit. Turpmat es ar sehnitehm, pelejumeem, peepehm un ruhfu nemas wairs nejosofchos, jo tee ir leelu leelu nebehdneeki un ta fakot augstaku organizmu eenaidneeki. Nu, fakot ari, waj schihs sehnites it nefam gan neder?

B. Ka nu ne, winas palihds nobsihwojuschus kustonus un stahbus fapuhdet un sagahda ta jauneem organismeem baribu.

A. Bet ari us wisu Zums fawa atbilde gatawa. Par tahdahm dskahm leetahm Zuhš wairs nejautaschu; bet greefischos atpafat pee fawas fainneeziabas; un te nu luhdsu, pafateet man wehl, qio kuras pufes mehš Giropeeschi fawas mahju kustonus dabujuschi.

B. Pateescham, Zuhš ari itin wisu gribeet issinat par mahju kustoneem, pat wina schuhpli. Wisi pehtitaji schini sinä luhtojahs us Afiju ka us Giropas eemihneeku dsimteni. Saunakös laikös it ihpafchi Wiktors Gehns pee schahdas isdibinaschanas dauds ar sekmi strahdajis un leelu pateizibu ispelnieees. Winsch daschadu stahdu un kustonu nosankumus daschadas walodäs salihdsinajis un tad wehl dauds tantu wezös rakstös usmeklejis, kad schahdi nosankumi pirmo reis fluwuschi isleetoti un ta tad winsch aprahda, par furu zeku un tahda laikä schee Afijas eedsintneeki us Giropu pahmahfuschi.

A. Tä tad gan it pareisi, ka no Afijas waislu wed. Arabeeschu firgi jaw nahf no tureenē un schee tatschu ir tee stalfakee leelmani firgu walsfi. Waj newaijadsetu ari gowis no tureenē eegahdatees un zitūs mahju kustonus. — Bet kapeh; tad muhsu prowinsēs tā dse-nahs peh; Anglu un Wahju lopeem.

B. Zuhju waijafchana nahf is dsihwes waijadfibahm. Atbildi us to mehš itin lehti atradifim, kad mehš wispahrigi wehl tahlahu buhsim apluhkojuschi muhsu mahju kustonu dabu.

Tē man pirms ja-atgahdina Darwina lifums, ka ikkats kustonis, weens wairak, otrs mafak, pahrgrosahs peh; ahrigahm dsihwes buh-fchanahm. Pee muhsu mahju kustoneem nu ir leela pahrgrosifchanahs manama, wisu wairak pee balojscha, funa un gows. Zif dauds nu daschadu sunu Zuhš nebuhsheet redsejuschi! Nemfim par peem gowi un raudifim muhsu farunaschanās pee schihs muhsu peenadewejas muhsu daschadas waijadfibas, isteikumus un pahrspreedumus istultot. — Mehš gowis waram eedalit neween kalna, lejas un lihdsenuma lopös, bet mehš atrodam gaudrihi katrā semē atkal zitadas jugas, kas par gada simteneem zaur daschadahm pahrgrositahm ahrigahm dsihwes buh-fchanahm eeweefuschahs. Nu wehl peenahf klacht zilweku spekulazija, no katra mahju kustona to leelato pelau isdihf, nemas neluhkojot, waj tas lopam pascham ir weseligis waj patihkams, tā ka taga-dejee mahju kustoni ir dauds wairak zilwefa waijadfibahm peepafeti ne tā wina preefchagahjeji. Un kad Zuhš ar deefin tā gribetu, tad

Zuhš muhsu mahju kustonu preefchagahjejus Afija nemas wairs ue-uf-eetu. Waj Zuhš domajat, ka no Arabeschu firga ir muhsu firgi zeh-lufchees? Ne ka... (Turpinajums).

Wispahriga data.

Muhju juhsteffi.

Jaunpeedsimis behrns wehl nesin, kas tas ir ahsols, jo winsch ta wehl nefad naw redsejis, nefad naw aptaustijis, nefad bāndijis jeb smekejis. Kusls behrns ari nesin, kahda ta uguns ir; tabehf winsch swezes leefminu eeraudsijis, issteepj roku, ka lai to fakertu, nesinadams, ka uguns leefmas fahpina pirstus. Tahds behrninsch ari wehl nesin, ka mehš fawas swezes no taukeem sehjuschi; nesin, ka schee tauki no aitas meefahm nenti; ka aitu tauki sehluſchees no derigas baribas; winsch nesin, ka sahle ifaug is semes, kura augu balinas atronahs un tā faulei spihdot un leetum aplazimajot, iszetahs no semes-flehpja ahra pee gaismas — breeft un ang lihds steebris, lapas un seedi redsani.

Behrns peedsimstot nesin wehl ne tā no zilweekeem un ziteem ra-dijumeem. Un kad jaunais semes pilsonis jau tahdus gadus muhsu widu mitis, tad tomehr wehl mehdsam fazit: „Behrnam behrna prahts“; jo winsch, behrna gads buhdams, to wehl nesin, ko pilnigi pee-audsis zilwefs sin; winsch to wehl nefaprot, ko apgaismots zilwefs, pilnös gads buhdams, skaidri faprot un apler. Kas gan nebuhtu eewehrojis scho leelu starpibu, kura starp jaunpeedsimuschu behrnu un kreetni apgaismotu zilweku redsama!

Bet tā nu tas, kas schodeen wehl behrns buhdams, neneela nesin, — tā lai tas peektuhft pee sinaschanas, fapraschanas un atsihschanaš? Zaur ko un tā fahfahs un wairojahs gara isplaukschana un prahta apgaismofchana? — Tē, tā sinam, zilweku behrnam daschada schadi spehki jeb jaudas un rikhi — gan no pascha eefcheenes, gan no ahreenes — nahf palihgā, laj winsch pilnigi par zilweku istaifitos jeb istehlotos. No wiseem scheem daschadachadeem lihdsfekteem peeminesim schoreij tikai weenejus, proti muhsu juhsteffus jeb juhchanas rikhus.

To wisi sinam, ka wesels zilwefs ar fawu meefu dauds ko speh; fajust. Mehš fajuhfam uhdens fittumu un ledus aukstumu jeb faltumu, gan ari gruhdeenus, speedeenus un duhreenus. Ja tā nebuhtu, tad jau seemā kaschoka nemekletum un wafarā par leelu fars-tumu nefe nebehdatum; tad fittas fahfhus newaijadsetu, tad ifittum.

Schahda romanu periodus rakstu starpā eenem weetinu minetā grahmata. Romanam schim gaitu lauschu rotās fahfot, nodomajahm dot pilnigu spreedumu, wainas usrahbidami, peeminedami labumus, bet drihft manijahm, ka tas nemas newaid eefpeh-jams aif diwahm buh-fchanahm: aif wainu daudsuma, un aif tam, ka labuma ne maf ne kahda naw nogeedams, ko tas, proti romans buhtu nefs muhsu ralsfmeezibai.

Tā mums atleef ihsumā tikai peefihmet:

1. Latwju walodäs weids (color) retu retim parahdahs wisä rakstā; talihds stylus rakstam koti neweikls. Ir Wahju wahrdu fela atrodama (ihpafchi blaku-teilumös), ir Wahju teizeeni, ir

2. pat Wahju wahrdi naw palituschä ne-isleetati;

3. fiekfijons wainas ari newaid retas;

4. Sweeschajeem wahrdeem Latwju waloda jabod Latwju mehlei pasihstamu galotni, nowehrft nepareisu fapraschana. Peewedam peerahdijumeem:

1) IV. sehj. 240. l. p.: „... Agnehses mahfas lambari to atrada, kas us tahm domahm wedinaja, ka mahfa Angelita no mironeem war peezehluschis buht un tā nelaike preefchneeze wina war pateef redsejuse bijuse tuht.“ — IV. 213. l. p.: „... wina redseja, ka neweens zits ka Marino Marinelli kas tuwat nahzejs bija!“ (tur negazijons pee „bija“ atfahrtojama). — III. 141 l. p.: „... Tawa gatwa ir us spehli...“ — III. 161. l. p.: „... es Zuhš grihu aismafat...“ un II. 119. l. p.: „... Lewi labi aismafaschu...“ (jafata tam aismafat) — „Rihpets puila“ (ein gefchlif-fener Knabe).

2) falschs, beschlag, seitens (stihgas), lemerers, apleghereschana ic.

3) „stunschu“ plur. gen. no „stunda“ ic.

4) Hafans nometahs Marino (kam? waj ko?) blakus us grihdu, lai winsch winam (?) pafalpodams malu waretu pazelt III, 162. l. p. — ic.

Neleegs neweens schahdu romanu wairofchanos muhsu ralsfmeeziba labs folis us atpafaku efam. Tabehf buhtu wehlejamis, la debefs tehms kreetnu falnu fuhfidams isnihzinatu wisu scho romanu sehnelibu.

Karata.

Kahrta Klawina „Praktifis wingroschanas jeb turneschanas wadons“ preefch tautas-skolahm.

(Birma data).

Sen gaidita, waijadfiga grahmata reisi ynahfufi. Waijadfiga schahda grahmata, nezeeschami waijadfiga til pat muhsu skolahm, tā ari muhsu tautai. Wingribas it-katram zilwetam waijaga, kad grih dsihwē, taudis darbotees. Wingriba ihpafchi tam-labad skolās kopjama, ka zaur wina ween tikai zilwefs ihsti wara fawa meefas speh-ziba atihstitees ir isglitotees, ir ar meefas isglitiba ari gara spehki gana wairojahs. Wingriba iraid paidagogikas swarigala data. — To ari farakstijajs fawös raschanajös preefchwahrös jo kreetni pahrunajis.

Par grahmatinu paschu rimajot, tikai wina wara katram ihstiam tautas-skolo-tajam pee firds list. Kä dauds, dauds kreetnaki pee-augtu muhsu tautas dehfi, kad winaus tautas-skolās wingribā mahzitu; dauds staltati taptu augumā ir stahwā muhsu tautas dehfi, kad winus no mafas jaunatnes wingrinatu, dauds baitakas Latwju meis-tas, kad winas tahdā weidā tuwinatu fentschu raschanibai. Tamlabad ne ween tikai skolotajem schi grahmatina eewehlejama, bet ari katram wezalam ir behrnu audseta-jam, — jo zaur kreetnu behrnu audsetchana wara tikai kreetni wihri rastees tautai.

Wainahm grahmatinai grihu tikai peeminet, ka komandas pee wingroschanas waijadsetu ihfakös wahrös ihweft, kas ari wairak Latwju walodai peefleetos. Sar-kakstijajs peh; kreemu komandas luhfoees ir tahs pahrzehlis, kas wifai muhsu wa-lodai wifad nawaid ihstā lahga. Tä ihpafchi komandas otrajā personā, tur Latwis wairakam treschajā komandotu. Tad wehl schihs komandas schahbi buhtu pahrgrosi-mas: lihdsinajees! — salihdsinahs! nofehstees — sehbus! usztees — augschā! stahtees us pirstu galeem — pirstu galds! sehdet — sehbus! tad ihpafchi gaudrihs wifas komandas ar prepozijajahm „uf“, „pee“, „us“ augschu — augschā! us semi — semel! (jeb ihsti augschup semjup!) pee plezeem — plezōs! us preefchu — preefchā! ic. Tad farakstijajs pahrlētu dauds substantiwu leetajis us „schana.“ Nawaid labi wahrbi, tā nahburgs, Zilgat-eeschana; nawaid pareisi teikts komanderet — komandot. Darboschanaš, labahs, freifahs

ari, bes wilnas sekehni un bes siltahm gultas apsegahm. Mehs laikam staigatum pliki pat leelakā seemas saluā un sneega puteuōs, ja mehs ar sawu meesu nedf auktumu, nedf klajumu nefajustum.

Muhfu meesa ir jo ismaniga us jushchamu paschōs pirkstu galōs.

Ar pirksteem (ar rofahm) aptaustidami mehs it ihpafchi ischki-ram zeetas leetas no mihstahm, gludenas no flabrahm, lihdsenas no grumbulainahm, apalās no stuhrainahm u. t. pr. Tumschā istabā eenahtufchi, mehs aptaustidami nomanam, kas mums preekschā atronahs, waj kahds galds, waj krehlis, waj skapis jeb zits kas.

Pee akleem zilwekem tahda sajuschana, pirksteem aptaustot, istafahs wehl jo wingraka, jo ismanigala, ne kā pee redsetajeem; jo pirk- majeem ja-aptaušta wifas leetas, kuras ziti ar azim apstatahs un apluhko. Tā tad pee aklajeem daudstahrt ta juschana ar sawu meesu (ar rofahm) atlihdsina apluhkofchānu ar azim. Redfigs zilweks, kad pilnā prahtā, tihfchi nekreibj tokam wirfū, kad to eerauga, bet ne- redfigajs tam ari eet garam, kad wintch zaur fajautu jeb juschānu pamana, kā winam kahda aistahrtne preekschā. — Dajchi aklee strahdā it wingri mahstigns darbus. Ziti aptaustidami un jajusdami ween ir imahzijušchees pat pulstienus pataifit.

Bet, kā sinam, aklajeem ween nepeeder juschanas spehks jeb- jauda; ta ari teem peeder, kam sposchas, redfigas azis; jo ar schim- jau ween ne-atsihtum, waj kahda leeta mihksta, waj zeeta, waj wina- auksta waj silita u. t. pr.

Bet kas tad nu ihsti ir tas juhtejs? waj ta muhfu meesa- pati? Mē, jo mehs fajjahm; zilweki fajucht ar sawu meesu (ar pirk- steem ar rofahm). Un pateesi, ja nelaines-brihdi pirkstu nozirstum, tad jau juschanas pirkstā nebuhtu, jo nedsihwa meesa nespehji ne kā- fajucht. — Dsihwas meesās ir dwehsele. To, ko meesas nespehji, ee- spehji dwehsele; tadeht dwehsele ta juhteja. Bet dwehsele us sawu- rofu ween, proti bes meesas, ari nefajucht karstumu un aukstumu, jo- zitadi buhtu debesu mahjokōs ari krahnsis jakurina. Tā tad jakala- dwehsele fajucht ar dsihwas meesas palihgu. Dwehselei paschā- gan ir juschanas spehks jeb juschanas jauda, bet juschanas rihs- jeb eerozis ir dsihwa meesa. Dwehsele ir eeksch mums, fajuchtamās- leetas turpret peenahf no ahreenes. Kad ahrejās leetas muhfu wee- sai peedurahs, tad meesa dod sinu us eekschēni lihds dwehselei: tā- zekahs siltuma nojauta, siltuma fajauta — aukstuma nojauta, aukstuma- fajauta u. t. pr.

Uu nemsim jaunpeedsimuschu behrnu. Dsihwam behrnam pee- dšimstot jau dwehsele dsihwas meesinās. Behrnina dwehselei ir eedsi- mis juschanas spehks; bet schahdā dwehseleitē lihds schim wehl naw- nekahdas nojautas nedf fajautas zehluschahs, no ahrejās pasaulēs,

jo dwehsele us sawu rofu bes meesahm neko nefajucht. Tadeht behrns- wehl nefin, kā ugāns karsta, kā ledus auksts. Bet swezes leefminu- ar rofu apferot winam fazekahs karstuma nojauta. Un schi karstuma- nojauta ne-issuhd pawifam is behrnina dwehseles, kad ari degofschā- sweze wairs nespihd. Kad behrns atkal otru reis sawu rozinu fāde- dsina, tad wintch sinams, tāpat kā pirmo reis fajucht leefmas karstumu- bet otreiseja karstuma nojauta mu saweenojahs ar pirinreisejō karstuma- nojautu. Ubeju reisu nojautas, uglufchi kopā fātezebamas, istafā- weenu stipraka fajantu. Behz kahda laizina behrnam gan issuhd is- famanas ari schā stipraka karstuma fajauta, bet no wina dwehseles- tahda fajauta wairs lehti ne-issuhdihš, jo dwehsele atleef minā no- kattras stiprakas fajautas. Tā tas noteel trefcho, zeturto reisi: schpigā- karstuma nojauta ikreis atjannojašs zaur jaunū nojautu un top jo- pilnigaka, jo stipraka. Tā tad nu behrns ir dabujis sinat, kā swezes- leefma karsta. Un kas noteel nu? Behrns gaischu swezi eerandšijs,- neker wairs rokā, jo leefminu redsedams wintch atminahs, kahdas- schypes no tahs zekahs, tas ir: swezi redsot behrna dwehsele fazekahs- ta jau eekrahta karstuma fajauta, kautschu wintch schoreis sawus pirksti- nus wairs nefadedsina. Mehs tad sakam: leefmas siltums eeschaujahs- behrna samana. —

Tā nu, kā schē par karstuma nojautu tila issaidrotš, ari noteel- ar wifahm zitahm nojautahm, proti ar kaltuma nojautu, ar lihdsenu- ma nojautu, ar gludenuma nojautu u. t. pr. Un tā ar laifu dasch- de.schadas fajautas sakrahjahs muhfu dwehsele. —

Bet nu eewehrosim wehl to. — Tā kā behrns ar laifu eemah- zahs to tauka pulkiti, ko wakareem atšdedsinam, nofaukt par „swezi“, tāpat behrns eemahzahs no mums pee-anguscheem tos wahrdis „karstis“, „auksts“, „gludens“, „lihdsens“ u. t. pr., ar wikeem sawas ikreisejās- nojautas apfihmedams. Un luhf, tāpat kā behrnam, swezes leefminu- eerangot, fazekahs ta, kautschu is samanas isgahjuse, bet fenak ee- krahta karstuma fajauta, tāpat behrns, to wahrdu „karstis“ isdširde- dams, atgeed scho paschu karstumu. Tā tee wahrdi „auksts“, „glu- dens“ u. t. pr. mums pee-anguscheem atgahdina „aukstuma“, „glude- numu“ u. t. pr. tas ir: tee fazek muhfu dwehsele aukstuma atgideenu, gludenuma fajantu u. t. pr. Tā mehs siltā wafarā spehjam seemas- aukstumu atgist, t. i. sawā dwehsele seemas aukstuma atgideenu no- jaina fazelt. Bet sinams aukstuma atgideens, ko kahds wahrds fazel, nebuhs tit pat pilnigs pehz juschanas, kā pate aukstuma fajauta, ko- bahrgā seema fazek.

Uu mehs sinam, kā behrns degofschu swezi fakterdams mahzahs- ar karstumu eepashtees. Bet neba swezes leefma ween silita, karsta- Dauds zitas leetas ari karstas, kā krahns, ogles, ehdeens, gais u. z.

wajabjetu rakstīt — darbošchāns, labās, kreisās. Stoseni jonostahdina 2; joki weens- no otra: “te wajabjetu teitt: Stolenus (? Ned.) jonostahdina 2; sotas weenu no otra. — Tad wehl buhtu wehlejees, kad wairalas rotulas („spehles“) buhtu grahmatinai- peeliktas it ihpafchi kahdas Latwu nazionalas.

Sitadi grahmatina ar preeku apšweizinama ir kā jau minejam ikkatram, kam- jaunas audses labums, siltiba, isglihtiba ruhj — mihki eewehlejama. Gaidibami- gaidisim no jeen. šaraktitaja otras dakas. Sandars.

Stendera - tehms.

Bahla tumsa naktis ilusā ehnā
Apsedf kalnus lejas sakajas;
Dihwainigā sapnu weidā lehnā
Tahli miglu tehli rehgojahs.
Pakainai grustahm domahm stahwa
Wihrs kahds kuptofola pawehni,
Statahs schehli sehra semē sawā,
Luhpas pahrpulst wāhrdi druhmigi:
Latwu tauta, raschānaja tauta!
Kā tu šmozi tumsā nahwes lejā,
Jaunellis, kas bahlā nahwes autā
Snausch, kas usplaukt newareja! —
Srimās pagahfibas jentschu gari
Waranibā ap tew' norchgojahs;
Mi! kā nahwes nakti gaisnu dari?
Kā lai mirons spiegdams atdšihwojahs?
Pamodināt jau tew mehginaju,
Jo man leezes titai pamirufi;
Zeees, tauta! — Gaismā tewi mahju! —
Subihš wehrdšiba, tur brihwā kuhš.

Latwu tauta, tewim strahdat gribu
Zit buhs manā wahšā spehzišā. —
Behrni tawi matihš brihwestibu,
Sehlta welti nebuhs issehta. — Sandars.

(Jaunums, kas wehl alafsch eegadahs.) „M, mans mihlais daktera- kungs,“ kahds bagats kopmanis Berline šajia us saweno Dr. Heine, ko bija ahtrumā- lizis atsaukt, „mana meita pirmi pagihba un gandrish wešela pusstunda pagahja, eelam wina atkal pee prahta nahja.“

„M, kad wairat ne kas,“ dakters atbildeja, „schis jaunums koti daudstahrt- atgadahs un daudf stipraka mehra, jo daschi zilweki wifu muhšchu nenahf pee prahta.“

(Jauna schnite.) Kahdam wezam garigneelam bija kesteris, kas blatam- ari wehl strodera darbus strahdaja un ar kuru garigneels, wezs joku-mihlotajs buh- dams, daudstahrt labprahtigi šarunajahs.

„Klausatees, meister Tom,“ wintch kahdā deend us to šajia, „es nefinu, no- kam tas nahlahs, kā man swehtdeenu no swehtdeenas arween masaf klauštaju basnizā- sanahf, kamehr jaunā pehz-pusdeenas mahzitaja sprebidšs, taudis sahlf leeleem bareem- street.“

„To es Junis gribu pateilt, mahzitaja kungs,“ kesteris atbildeja. „Ar wezeem- mahzitajeem schinis laids tāpat eet kā ar mums wezeem strodereem. Es tagad ari- wehl tit pat labi schuwju kā fenak, drehbe ir ari wehl kahda pate, bet schnite, mahzitaja- kungs — jaunā schnite — ta ir ta, kur mums kuhdahs.“

Trahpids. Kahds jaunš zilweks runaja weefnizā koti daudf no sawas eespeh- schanas un weillibas un leelijahs aplam ar saweem isdomateem wareneem darbeem. Kahds wihrelis, kas ne wahrda nerunadams wifu laifu winam bija usmanigi usklau- fšijs, pehdigi itin meerigs šajia: „Katschu wehl kas ir, ko Tu newari isharit — Tu- newari patešibu runat.“

—

Un ne wiſas leetas weenadā karſtumā; neſ wiſas ari weenadi ween karſtas waj ſiltas. Ja nu behrens uſaugdams it labi ar wiſadahi ſiltahū un karſtahū leetahū eepaſiſtahs un tahdu leetu karſtumā mehru, kà remdens, ſiltas, karſts, wahroſchs, degoſchs u. t. pr., jau eepatis noſwehrt un ja wiſch ſawā garā to eewehrojis, kas zaurzaurim jeb wiſotnigi par karſtumū tirams — un kà wiſch wiſadi iſſchirahs no aukſtuma jeb ſaltuma — tad behrens ſajehds karſtumū; tad behrnām ir karſtuma ſajehga. — Tahdi zilweſt, kas weenumehr ſiltās ſemēs miht, neſpehji atgiſt, ſahds iſhti ledus-aukſtums ir pehji ſajuchanas, jo winu dwehſelē naw nekad ſchahda aukſtuma nojanta zehluſehs. Tadehſ tahdeem ſiltu ſemju zilweſeem tee wahrdi „ſalna, augſtums“ naw pilnigi ſaprotami; ſchee wahrdi wineem tuſſchi trauki, tſchaumalas bes kodola. Bet mehſ, kas daſchadu ſiltumu un daſchadu ſaltumu jau baudijuchi; mehſ, kam ſiltuma un aukſtuma ſajehga jau garā zehluſehs — mehſ ſaprotam tahs ſinas par ſiltahū un aukſtahū ſemehm ne kà muhſejā ir, kauschu tur wehl ne-ſam bijuchi, jo mehſ ſpehjam nogiſt zitu ſemju aukſtumū un ſiltumū.

Bet nu wehl kas eewehrojams. Memſim labi aukſtu ſeemas deenu. Mehſ eſam zekā. Aukſtums jau weltahs zaur apgehrbi zauri. Nu ſinams mehſ ſajuhtam pilnigi ſihwo aukſtumū. Bet kas noteel wehl muhſu garā? Zeelu aukſtumū ſajuhtot atmoſtahs ſiltuma atgideens muhſu dwehſelē t. i. ſiltuma atgideens eemetahs muhſu ſamanā jeb iſhti ſiltums ſchaujahs mums prahtā. Zeels aukſtums mums toti reebigs, tadehſ rangam no wina iſbehgt. Mehrens ſiltums turpret toti patihkams. No aukſtuma behgot, eekahrojamees pehji ſiltuma. Nu ſiltuma atgideens paleel weenumehr muhſu ſamanā jeb prahtā un iſhdi ar ſiltuma atgiſcham atgeedam ari, tahs weetas, kur ſiltums atronams, proti kraſſai. Tad ſiltumū kahredami jeb pehtidami, ſahkam uſ to weetu dotees, kur ſiltums atronams, t. i. mehſ zeuſchamees pehji ſiltas weetas. Schahdas zeuſchahs ſihmes un iraid: mehſ laiſcham kelas walā, ſo uagi neſ, jeb uſſchaujām behrajam ar pah-tagu, ja brauſchus zekā eſam, — lai aiſſneegtum jo drihſak tuwejo frogu, jo tur kà ſawā garā nogeedam — buhs ſiltums atronams. Bet ja nu mums brauzot neſazeltos ſiltumū atmina jeb ſiltumū atgideens, tad mehſ muhſcham pehji ta nezenitos, mehſ zeestum aukſtumū, lihdi noſaltumū. Tadehſ waram ſazit: ſiltumū atgideens muhſu dara ſchigluſ, tſchakluſ, proti zeuſigus un — ſtrahbigus.

Nu lehti ſaprotams, kà muhſu weztehwi uſ tahū domahū nah-kuſchi ſewin kraſſnis eetaiſitees. Dauds ſemju paſaulē, kur naw ne-weenas kraſſnis; kà tad tahs pee mums zehluſchahs? Gekam kraſſnis bij taiſitas, zilweſi jau prata uguni ſataiſit. Waſara pagahja, ſeema atnahza. No aukſtumū „diſhti“ laudis uſluhra uguni, jo wini bij drihſ eewehrojuchi, kà uguns ſilba. Bet ſakurtā uguns iſdiſa — mal-ſas jau alaſchin peetruhſt — un aukſtums ſahka atkal mozt; ko nu? Tē ſchaujahs kahdam prahtā, kà tas almins, kas tur meſchā pee uſ-furtas uguns gulejis, ari tad wehl palizis kahdu laiku ſiltas, kad jau uguns pati bij iſdiſiſe. Soſilditā almina atgideens ſahw prahtā un — padara zilweſu ſtrahdigu, proti, wiſch ſaneſs weenu, diwi, trihs un wehl wairak alminus — uſtur uguni tā kà wiſi ſaſiſt — un kuhl, tā tapa preeſch ſen ſeneem laiſeem pirmā kraſſnis uſzelta, kahda wehl ſchobaldeen daſchā pirti atronama. Kraſſnis nu iſtaifija ar laiku arween jo labakas, jo derigakas, kà ſchodeen glihtōs mah-joktōs redſam. Kà kraſſnis tā ari apgehrbi, nami un zitas ehlas ſen ſendōs laiktōs zehluſchahs, jo muhſu pirttehwi jau drihſ atrada, kà muhſu ſemē pehji ſiltas waſaras aukſta ſeema atnahſ. Tā zilweſi ſahka preeſch nahkoſchahū deenahū ſew ſiltumū ſagahdat.

Bes ſajantas daſchadi darbi nemaſ nebuhtu zehluſchees, daſchadi rihti nemaſ nebuhtu neſi iſgudroti neſi ſataiſiti: beſ ſajantas ari tee wahrdi „ſiltas“ un „aukſts“, „ſauſs“ un „ſlapjſch“, „zeets“ un „mihkſts“ un wehl daudis tahdi ziti nemuhſcham nebuhtu muhſu walodā eenemti. Bet zaur to, kà mehſ ar ſawu meeſu un meekas ahdu ſpehjam ſajust wiſu to, kahds ikreis tas gaiſs un kahdas tahs leetas, kuras mums peedurahs, ir zehluſchees daſchadi amati, daſchadi rihti un — da-ſchadi wahrdi.

II. Bauda.

Chdeenu waj dſchreenu baudot drihſ iſſchiram, waj tas ſalds waj ſahligs, waj ſlahbs, ſlahnſch, ſihws, ſuhrs jeb zitads. Wandamo leetu eemetam mutē wirs mehles. Tē wina ſeekalās ſahſ iſjuſt un

tad tuhliſt ſajuhtam bauditās leetas garſchu. Tahdas leetas, kura-muhſu ſeekalās nemaſ nekuhſt, kà krams, ſelts u. z. tahdas neſazet nekahdu garſchas nojantu. Tē redſam, kà dwehſelē ir jauda (ſpehſ) ari daſchadas leetu garſchas matit jeb ſajust. Mehle un ſchoſki ir garſchas juhteki.

Tā tad no garſchas ronahs muhſu dwehſelē tāpat nojanta, kà no ſiltumū un aukſtumū u. t. pr. Dwehſelē eemetuſehs garſchas no-janta atſtahj ari ſawu minū, kad garſchā pati iſ ſamanās iſeet jeb iſſuhd. Tadehſ otreiſa ſihwuma waj ſlahbuma nojanta, ar pirtreifejo kopā fatezedama iſang par jo ſtipraku ſlahbuma ſajantu. Tadehſ ſpehjam ſajustas garſchas atgiſt, t. i. ſawā ſamanā eezelt, kad titai kahdu gahrdu leetu eerangam jeb winaſ wahrdu til iſſtrdam. Behrens top nemeerigs zikuru redſot. Zukuru eerangot wiſch atgeeb zuku ra garſchu un gahrdomū. Schahds gahrdoms toti patihkams: tadehſ behrens to kahro un pehji ta zeuſchahs un winu ahtri neſaguhdams, top it nemeeris. Un otrkahrt mahte dauſreis nemeerigo brehki ap-kluſina tam zukuru jeb zitu kahdu gahrdomū apſolidamā.

Garſchas atgideens muhſu ſpehji padarit kahroſchus, zeuſigus un pat darbigus, waj mums par labu waj par ſaunu, tas ſchē alga weena. Kas alu waj brandwihnu dauſſkahrt dſerdams, ſchahdu dſeh-reenu garſchu toti eemihlejis, kas patir tos jo ſtiprā peemina. Kad brandwihna dſehrejs eeranga kahdu buteli, tad wiſch nepaleel meerigs kà zits zilweſs, bet winam ſazekahs tuhliſt mihtotas garſchas atgi-deens pilnā ſamanā: wiſch top nemeerigs, jo lahrumis drihſumā wai-rojahs — un nu tad meſſe, zeuſchahs paſchas garſchas atjaumoſcham eeguht, deemſcheſ dauſſkahrt pat nedarbun un aplamibas padaribams. Ja mums bandas pawiſam nebuhtu, tad mehſ ari neſinatam, kas tas ir — ſlahbs, ſalds, ruhſts u. t. pr.; tad mums tahdu wahrdu pā wiſam truhſtu un par garſchu neweens zilweſs nelo neddomatu un negahdatu. Tad zukurs mehlei nepatittu un pawahrus newajadſetu mahſſineekem peekaitit, jo tad wiſt tee gahrdomū, kuri mums tagad aiſbaudas paſiſtami, muhſu ſmaguri (apetiti) nemaſ nekutinatu un nekairinatu; tad dauſ eetaiſu, kuras bandas deſt zehluſchahs, dauſ amātu un darbu nemaſ nebuhtu paſiſtami. Kas tad dſertu tehju un laſeju waj ſchokoladi? Kas tad audſinatu zukurā ſwikus (beetes)? Kas buhtu nehgeru wehrgus pizis preeſch zukura-needru iſtaifſchanas un fugus buhweijis wina atweſchanas labad u. t. pr.? Tadehſ ap-domā labi, laipno laſ, pirtkahrt, zif mums truhſtu, kad mums ne-buhtu bauda eedſimufe un otrkahrt pahrdomā ari par to, ko muhſu mehliſte bandas labad ween jau eeprehjuſel.

Daſchadas ſinas.

No ahrejemehm.

Politikas pahrlabot.

Nekahdu ſwarigu notikumū politikas laukā mums ſchoreiſ naw ko ſinot, it ihpaſchi Anglija ſchimis deenas toti klusu iſturejuſehs. Waj winai kahda daliba pee tahs parunas, kas no Konſtantinopolos zehluſehs, kà Turzija gribot pameeru ſlehgt lihdi 1. aprilin nahkoſchā gadā; waj wina draudſigi peepalihdſejuſe tos nolikumus iſſtrahdat, ſem kahdeem Turku Sultans gan buhtu ar meeru ſchim brliſcham no kara noſtaht, tas naw wehl ſinams. Mehſ neturam par wajadſigu, ſchos pameera nolikumus ſaweem laſitajeem preeſchā zelt, tamdehſ ka ſklaidraku ſinu par wineem wehl truhſt un tee mums leekahs tahdi buht, kahdi nekluhs peenemti. Tamdehſ ween jau, kà minetōs pameera noſajizumōs ne puſchplehita wahrdina neſtahw, kà laj paliktu ar Plewnu un Schipkas zetu, mums wiſa pameera paruna jatur par kahdu „wiſchu piſli.“ Tas nu gan waretu buht teeſa, kà Turku walidibai do-mas zehluſchahs uſ pameera ſlehgſcham, jo pehji Muſtara Paſcha's ſakauſchanas un wina armijas iſgaſſinaſchanas, un pehji tam, kà Tur-keem Ciropā arween jo ſliktaki ſlahjahs, wina laiſam buhs ſajutufe, kà taru wehl tahlal wedot, wina toti dauſi, warbuht wiſu war pa-ſpehlet. Pat ſeekalee Turku draugi neſina wairs, kur un kà wehl waretu uſ Turku glahbſcham zeret; ari wini neſpehji noleegt, kà bei-dſamee notikumū uſ kara-lauka preeſch Turkeem eſot nelaine, ko wairs newarehs pahrlabot. Newaram atſtaht nepeeminejuſchi, kà Turki weh-

arveenu nerimst jāvus burlata-darbus pret kristiteem arveenu jo projam strahdat. Bulgaru noteefaschanas, jeb labali sakot, flaktefchanas tam mehra wairojuschas, ka Wahzu suhtnis, prinzis Reuss, no Konstantinopoles us Adrianopoli aibrauzis, lai waretu pats us weetas no tam pahrliezinatees, lai pats ar sawahm azihm redsetu un ar sawahm auzihm dsirdetu, zil taiini Turki pret kristiteem isturahs. Par paschu karu sikhaki pahrrunafim fara sinas. Tagadin eewehrosim tahs leetas, kas Siropas wafaros, **Franzija**, noteel, jo tahs preefch Siropas meera tikpat swarigas, ka larsch Turzija; us Franziju schim brihscham ar leelu usmanibu rangahs. Pag. num. jau sinojahm, ka republika-neefchi pee tautas weetneeku wehleschanahm wirsroku paturejuschi un wareja gan sagaidit, ka walsts presidents, Mak Mahons, us tautas balfi klaufidams sawu tagadejo ministeriju atlaidihis un mellehs jaunu fastahdit, tahdu, kas walsts sapulzes waretu us balsu wairafumu rehfinat. Gesahumā ari runaja, ka tahs daschadas partijas Franzija wehl sawa starpā ar labu islihgschot, katra no saweem peeprafijumeem zil nezil atmesdama, bet pehz sinahm, kas wisu pehdejā laika is Franzijas peenahlfuschas, us tahm maj zeribas. Republikaneefschu partija sawos organos runā par to, ka Mak Mahons ar saweem ministereem pee atbildes sauzami, un pagehr, ka wisu augstaki amata-wihri is walstisamateem atlaischami. No fewis pascha protams, ka Mak Mahons tahdus peeprafijumns newar peenemt un ari nepeenems, ihpafchi kamehr senatā balsu wairafums us wina pusi un winam wara par kara-spehku. Winsch tamdeht ari klaji isfazijis, ka no jaunās ministerijas newarot runa buht un ka winsch tos walsts amata-wihrus, kuru atlaischamu no amata un teefaschamu republikaneefchi un wiswairaf Gambetta pagehr, ar wisu sawu waru fargaschot un aistahweschot un ka winsch negribot ar kreiso pusi, ar radikaleem kopā, waldit. Schim brihscham naw wehl uoredfams, kas pee schim stihweschanahm isnahks. — Gambetta's prozese naw wehl pabeigta, bet kluschoschot tahlak westa, tik ween tagadin waldbiba to newar darit, jo Gambetta ir likumigi par tautas-weetneeku iswehlets eefam spreedums par wina spehka nahza un neweens tautas-weetneeks newar teefas ismekleschanā nahkt bez walsts sapulzes atkafschanas. Bet jashaubahs, waj waldbiba isdofees, no walsts sapulzes atkafschamu dabuht, Gambetta's prozese tahlak west.

No eefschjemehm.

Peterburga. Waldbiba nolehmuise leelu goda-algu par to makfat, ja kam laimetos isgudrot tahdu papihra naudu taihit, kas ne maj waj tikai wisai gruhti palat taisama.

Kronstadtes wehstneefis raksta, ka Dlonzes gubernā atrasts lehgeris ar sawadu amina ogli, no kuras domā, ka tā waretu no leelu leela swara tapt, wiswairaf Baltijas fainneezibas attihstifchanā. Kalna-inscheneeri patlaban aissuhstiti pee Onega esara, mineto lehgeri tuwat ismeklet. Tik lihds wini sawus darbus buhs beigusch, tad par panahfumeem sinos.

Rihga. Starp teem 204, pa leelakai dakai pee Plewnas un Rufftschukas eewainoteem un fasklimuscheem kareweem, kas 10. oktobri wafarā Rihgā atwesti, esot ari schahdi is Baltijas. No Widsemes: Mahrtinsch Bergmann (is Doles), Peters Stubia (is Zeswaines); no Kursemes: Janis Moses (is Zelgawas), Zehkabs Petersons (is Genes), Kristaps Bredermann (is Leel-Swehtes), Zehkabs Roman (is Emburgas), Ansis Federluku (is Muhru m.), Janis Jansons (is Auzes?), Zehkabs Leikristis (is Briga m.), Fritis Feldmans (is Jaun-Zelgawas), Kristis Paegle (is Neretas), Sewalds Rosit (is Sabiles Kalna m.) un Andrejs Dreiers (is Ruzawas).

Kara-wirswalde laiduse pawehli, ka daschās pilskeshās gultas gatawas turamas preefch eewainoteem un slimeem kareweem. Tā Rihgas un Dinaburgas pilskeshahm jagahdā par 45 gultahm preefch ofizeereem un par 1000 gultahm preefch saldteem.

Dinamindē stahwofchi fapeeri fwehtdeen, 9. okt. ismehginaja us Daugawas kahdu torpedo. Torpeda lahdiusch, 4 1/2 puda pulwera, bija zeeti eefsehgtis kubik-arschini leelā kastē, kas no ahreenes bija stipri apleeta ar piki; kastē eefschā eewadija drahtes no elektriskas baterijas, kas us Daugawas krafa atradahs. Kahdā paleelā laiwinā torpedo isweda wairaf simtu folu us Daugawas un tur nogremdeja.

Taiini pahri par wina us uhdena wisu ar enfuri apstiprinaja ploftu, apkrantu ar ahmineem un weenu wezu swejneeka laiwinu. Kad ofizeers un tee 15 wihri, kas to wisu ne pusstundas laika isdarija, atkal pee krafa, bija peebraufusch, un drahtes pee elektriska aparata preefch, tad ofizeers dewa sismi, ka nu war notikt, us ko publika, preefchjigā attahlumā gaididama gaidija. Wispirms dohs trofknis untuhlit ar warenu sprahdseenu un melos duhmōs eetihiti usfrehja augsti gaisā sadrupinatais plofts un laiwinā. Bija leeliski ko statit! Dsch, toka gabali kluwa koti tahli aistreekti. — Tik nofchelojams, ka kahds toka-gabals nokrihdams kahdam kungam is publikas galwu eewainoja, bet tatschu, ka lihahs, ne wisai gruhti. Torpeda lahdiusch esot no tapascha stipruma bijis, ka pee torpedeem, ko tagadejā karā pret Turku brunu-kugeem leeto. Katrs, kas scho ismehginajumu redseja, to wis tik lehti ne-ahmirfihis.

Kulbigā kahdas Schihdu kundses un kungi us tam fabeedrojuschees, farkanam krustam par labu tureenas teatra namā israhdit kahdu Ebreeru walda farafsttu tragediju (behdu lugu) kas ihpafchi preefch schi noluhka Wahzu walodā pahrzelta.

Uguns-grehki septembra mehnefi wisā walsti esot bijusch, 2906, un skahde zaur wineem padarita ne majak ka par 9,026,659 rubteent. **Widsemē** degschanas notikuschas, 30 reis un skahde esot 207,166 rubl. leela, Kursēmē bedsis 15 weetas un skahde rehfinata us 20,689 rubl. un pehdigi Sgannu semē bijis tikai 1 uguns-grehks, kas par 1000 rublu skahdes padarijis.

Mafkawa. Otrā oktobri, ka Mafkawa wisēs „Pyeck. Bxom.“ lasahm, Mafkawa sweiki atbraufusch, tee 8 Latweefschu juhrneeki, Mafkawa nashneeki un Rihdsneeki, kas sem Dahla un Kaudsena kungu wabischanas bija usnehmuschees schowafar kahdu gabalu no Seemeka ledus-juhras, Karijas juhru, un it ihpafchi warenas Oba-upes eetefu ledus-juhra pahrmeklet. Bai gan schini wafarā laiks, pa leelai dakai dukstibuhdams, us tam maj bija isdewigs, tomehr schee droschee juhrneeki sawu apnefshanos weikli un laimigi isdarijusch, un pa Oba-upi wehl pee 2000 werstehm us augschu Sibirija eebraufusch. Wini atklahjuschi kugofchanai lihds schim wehl nepasihstus zetns kas, neween preefch Sibirijas bagateem gabaleem gar Oba-un Artischa-upehm, bet ari preefch wisas andeles ar Sibiriju no leela swara. — Grafs Ramarowsky un Trapeznikowa k. un z. bija preefch tam fugi „Luisa“ pirkusch, un isrihkojuschi. — No Sibirijas us mahjahm dodotees schee 8 flawenee Latweefchi ar godu tika usnemi un apfweizinati no Kaisariskas beedribas lozjekkeem preefch kugofchanas fefmekchanas un no Latweefschu studenteem Mafkawa. No daschahm pufehm, ka no Peterburgas, Rihgas, Rehweles un z., wineem apfweizinaschanas un laimes wehleschonas turp par telegrafu suhtitas. Scheem firdigeem tautescheem pehz pabeigta flawena darba ari mehš wehšam no wisas firds, „**augstu laimi**“ un „**labu isdofchanos**“ ari wehl turpmat wina darba laukā.

No Semites. Wisur, kur ween tik paklausahs, dsird kara-eewainoteem par labu teatrus un weefigus wafarus isrihkojam, tikai no Semites preefch schi augsta un swehta noluhka gandrihs ka nefas naw darits, kaut gan no Semitneekem gaudi wairaf wareja sagaidit, jo wineem preefch teatra un weefigu wafaru isrihkofschanas ir ihpafcha pastahwiga ruhme. Bet Semitneeku teatra spehletaji fnausch. Wini ir aufsti un weenaldsigi palikuschi, laikam tamdeht, ka wineem ar lihdspehletajeem kibeles, jo muhsu apgabala seltenites jutahs fewi koti pasemotes, kad winas us teatra lihdspehleschamu usbildina, winas weenbalsigi atbild: Mehš ne-efam nekahdas „kumedianu israhditajas.“ Kahda warena gara tumfiba pee mums walda un zil koti wajadfigs, par apgaismofschamu gahdat, to parahda schihis jozigs, bet pateefigs atgadijums:

Kahds fainneeks eemihlejees fmutā, bet nabagā kalpa meitinā. Wina wezakee sinams schij mihlestiba, koti preti. Wini wisabi ismehgina winas schkirt, bet tā newar tā newar. Weidsot ta fainneeka mahte grib wehl weenas sahles promet. Wina no-eet pee kahdas pasihstamas puhfchotajas, issuhds tai sawas behdas un lihds, waj newaretu kaut ka lihdsset. Puhfchotaja gatawa palihdsset, un eedod jaunekka mahte meli bruhnu schkidrumu un faka: Ja ta meita to fainneeku buhs ee-ehdinajufe, tad tahs sahles lihdsfesh; bet ja wina mihlestiba no Deewa nolikta, tad neweenas sahles newar lihdsset. —

Waj tur naw ko pafmeetees par tahdu laufchu mahatizibu un nefa-prafchanu? Un waj tur Semites teatra irahditajeem nebuhtu eemeflis, fawas irahdichanas atkal usfahki? Kalab tad wini noftahjajs? Waj tadehk, ka wineem no eefahkuma tiktauds nebija eenahfchamu ka iffofchanu? Jeb waj wini fahwufchees no augstafas pufes sewi atturetees? Tas ir gruhti usminams, bet tikdauds gan esmu eeweh-rojis, ka pafchi fpehletaji tik dedsi wairs naw, ka no eefahkuma. Semite ir ta ihsta weeta preekfch teatra fpehlechanas, jo wisapfahrt tahdas ruhmes nekur naw preekfch tam ka Semite. Tadehk mihti Semiteefi — pee darba, jo: „Newis flinsojot un puhstot tautu laba goda zef.“

No kara-lanfceem.

Schihš nedekas kara sinas pafneegdami dofm papreekfchu tahs no Afijas kara-lauka. Muftars Pafcha, kad bija lauju 3. oktobri pret Kreeweem pafandejis, naw Kars'a zetofkni patwehruma meklejis ka jau pag. num. sinojahm, bet tur maju pulzinu zetofkna apfargafchanai atstahdams pats dewees tahlaf uf Erzeruma pufi un apme-tees uf Soganli kalna, zefu uf Erzerumu fargadams. Tur winam ari dafchi pulzini peenahfufchi, tam pee Madfchi kalna (ff. pag. num.) laimejees isbehgt. Zaur to, ka Muftars Pafcha atpafat gahjis, ari Smaelim Pafcha waijadseja fawus apzeetinajumus pee Sgdira atstahf un atpafat dotees; winsch gribot ar faweem pulkeem pee Muftara Pafcha notapt un ar to faweemotees, bet Kreewi ari nestahw dihfka, un generals Lasarews uf Ragismanu (ff. kahrt.) fuhfiks, lai tahdu fa-weenofchanos uf wifu wihs i gaisinatu waj mafakais aistawetu. Muftars Pafcha, ka Golojam sinots, esot eewainots. Starp teem dascha-deem wangineekem, kas 3. okt. Kreewu rotas kritufchi, esot ari weens Anglu generals, Remball wahrda, un Kurdu wadons Gjabš Aga ar 3 bataljoneem Kurdu. Saka ari wehl, Turkeem esot tani reifa tik dauds dafchada prowianta nonemts, ka pawehle laista, lai altiwai armijai schim drihscham prowianta nehuhtot. Ap 5000 eewainotu un flimu Turku atronahs muhsu dakteru kopschana. — Kars zetofkni Kreewi aplehgerejufchi un esot usfainajufchi padotees, kas laifam ari drihschama buhs jadara. — Waj nu Turku waldiba par Muftara fa-laufchanu tihfcham mekle to pateeffbu apflehpt, jeb waj wina pate naw pilna flaidriba par to negantu fiteenu, ko wina dabujufe, kas to lai faju, bet fawadi isflaufahs tahs sinas, ko wina no fawas pufes par to leetu ispaudufe. Wina faka, ka tee „tikai pa 300 wihreem flaiti-dami 30 batatjoni,“ ne-esot nemas Kreeweem padewufchees, bet ar wi-fceem fpehkeem newaredami zauri isflauftees, esot isflahduschi pa apfahf-tejahm malahm. Zazerot, ka wini drihschama atkal pee Muftara Pa-fcha falafichotees, fufsch tad, ihpafchi kad wehl no Konftantinopoles, Batuma, Erzeruma un zitahm weetahm buhschot leelas palihga-pulfus dabujis, warefchot Kreeweem pilnigi atmafkat. Us to nu gan maf zeribas. Waj tad Kreewi laifam apfolijufchees meerigi nogai-dit, lihds Turki wihrs pa wihram leela warena armija fapufzejufchees, waj wineem naw weeglati un lehtaki Turkus mafakos pulkos aplentt un sawangot? — Ciropas kara lauka lihds schim gan wehl naw ne kas ihpafchi eewehrojams notizis, bet ihfaka laika ari no tureenes fwarigas sinas gaidamas. Generals Zimermans Dobrudfcha fahzis eet uf Siliftrijas pufi, laifam lai buht pee rotas, kad Trona-manti-neeka armijai buhs jazihnahs ar Suleimani Pafcha pee Lom-upes. Is Butarestes patlaban ari sinots, ka 10. oktobri eefsch Giurgewo dsirdeta stipra leelgabalu fchaidufchana no Lom-upes pufes, bet lihds fchodeen wehl nekahda fina no waldibas pufes par to naw dota. Da otra weeta, kur uf leeleem kara darbeem fagatawojahs, ir Plewna. Ka Plewna pilnigi eeflehgt, ka Turki tur eefsch leelu truhkumu zeesch, ka Rumeneem nelaimigi isdewahs usbruhfchana uf weenu Turku reduti Orwizas pufe, par to jau pag. num. sinojahm. Par Plewnas apfchaidufchann truhfkt jaunaku sinu. Kreewu kara waldiba, finadama par Turku behdigahm buhschannahm Plewna, laifam grib nowehrt pahfleelu afius isleefchann un nogaidihš lihds Turkeem no bada fpee-steem buhs japadobahs.

No Montenegrijas teef sinots no 10. oktobra, ka Montene-greefchi eefahfufchi Spuz zetofkni Albanija aplehgeret.

Sihfakas sinas schinis deenas fchahdas peenahfufchas.

Ciropā.

Peterburgā, 11. oktobri, pehz pusb. Is Gorni-Studena fino no 10. oktobra. 5. fch. m. 2 Turku fahjineeku kompanijas ar Baschibofuleem jahfchus usbruka muhsu preekfchpulkeem pee Hankio-jas, bet ktuwa atfisti un pafandeja dauds. 9. fch. m. tahds Ruff-fchufas pulks bija isfuhfiks uf islufkofchann, kur winam masa fadur-fchanahs ar eenaidneeku gabijahs. Dtrs telegramš no 10. oktobra is Gorni-Studena fino, ka Turku infanterija (fahjneeki) usbrufufe pallaw-neeka Lewis'a kawalerijas (jahneeku) nodakai. (Par pafchu usbruf-fchann naw ne kas minets. Red.)

Peterburgā, 11. oktobri. No Bulgarijas kara-lauka eenahfu-fchi telegrami, kas uf fenakeem notifumeem fihmejahs. Tai nakti uf 24. septembri Turku infanterijas 4000 wihri ar 5 leelgabaleem usbruka kawalerijas nodalai pee Madomirzes, uf Sofijas leelzeta. Wini ktuwa atfisti un muhsu kara-pulks aifgahja uf Magali. — 28. sept. Turki no jauna usfahka tilta-buhwi pee Siliftrijas.

14. okt. (W. W.) Pehz 10 stundu negantas zihufschannahs generala Hurko pulki un kahda gwardes nodata 12. okt. eenehma kahdu stipru Turku apzeetinajumu uf Sofijas zeta. Achmeds-Ewsi Pafcha, wina staba preekfchneeks, dauds Turku ofizeern, 3000 falbatu un wesels kawalerijas pulks krita Kreewu wangiba. 4 leelgabali, dauds eerofchu un patronu krita muhsjeju rotas. Muhsu pametumi naw masi.

Pee kahdas islufkofchannas, uf ko kahds Trona-mantineeka pulks bija isgahjis, krita Kejarifka Augstiba Sergejs Maksimilianowitfch.

(Prinzis Sergejs Maksimilianowitfch von Leuchtenberg, leelfirfteenes Marijas Nikolajewnas dehs, bija dsimis 9. dezebri 1849. Red.)

Wisjannafas sinas un telegrami.

Roradime, 14. oktobri. Batar leelfirfsts Nikolaus aplufktoja laujas lauku pee Gorni-Dubnias un tos no muhsu kara-pulleem eelarotus apzeetinajumus. Us-warefchana 12. oktobri muhsu kara-pulks eelarsejufe, ka wih no generala lihds falbatam pateefcham ka waroni isturejufchees. Wehs pafandejahm 2500 wihru; Turku pametumi ir gandihf tik pat leeli. Sawangoti ktuwa 80 Turku ofizeeru; weens farogs un 4 leelgabali krita muhsjeju rotas.

Peterburgā, 16. oktobri, no rihta. (W. W.) Par lauju no 12. fch. m. peenahl wehl fchahdas sinas; Leihgrenadeeri bija tee pirmee, kas eelaufahs tai rebute pee Gorni-Dubnias. Wehl weens farogs ir muhsjeju rotas kritis. No gwardes pulka bija tik gruhti eewainots, ka nomira, general-majors Lawrows; kritufchi ir pallawneeki Mebes un Rumovs un 14 wirsofzeeri, eewainoti general-majori barons Sedeler un Rosenbachs, 9 pallawneeki un 33 wirsofzeeri, weegli eewainoti 1 pallawneeks un 6 wirsofzeeri.

Peterburgā, 17. oktobri no rihta. „Golojam“ fino is Metfhandropoles (Afija) no 15. fch. m.: Muhsu kara-spehta leelata dala, sem generala Boris Melikowa, nometahs Karsfchaj-eelaka un uf apfahfrehahm palalnehm un eeflehda Kars zetofkni. Schi zetofkna apfchaidufchana gaidama. Generals Tergufafowš nerufst Smaela Pafcha's pulkus uf Erzeruma pufi dsinat. Generals Heimans fteid-jahs par Saganlugu Turkeem preekfcha, lai wini newaretu atpafat eet. Bajafide (ff. deenwidš no Erwanas. Red.) no muhsu pulkeem eenemta.

Peterburgā, 17. oktobri, pehz pusb. Waldibas Wehstnefcha telegrami is Wisintiojas no 16. fch. m. Generala Tergufafowa pulks, kas no 6. fch. m. eenaid-neeka pulkeem, atpafat eijot, uf Erzeruma pufi pafat dsenahs, bija 13. fch. m. eefsch Karakifses, no tureenes eenaidneeka kara-spehta leelums tani pafcha deend aifgahja, atpafat eedams, lihds Sebelanei. No muhsu kara-spehta, 10. fch. m. kahdu nodatu, sem generala Heimana, usfuhfija aif Saganluga uf Kawajani un Koprifofu.

Par printfcha Sergeja Maksimilianowitfcha nahwi kahds telegrami eefsch „Agenc. Gen. Ruff.“ dob klahas sinas. 12. oktobri gahja muhsu pulki islufkodami gar Lom-upi; Kersones pulks eenehma jahfchu Zwan Tschifitu. Pehz tam muhsu pulki pahrgahja par Lom-upi un fahka usbrukt Turku apzeetinajumeem pee Radifiojas (deenwidš no Rufffchufas), bet Turku pahfpehla deht bija ja-reet atpafat. Pee fah-fchas Zwan-Tschifika bija, kur leelfirfsts Sergejs sawam pulkam papreekfchu fidi-gi eenaidneelam wihru eedams, no eenaidneeka todes ktuwa gawa trahpits. Wina augfts rabinets leelfirfsts Wladimirs Metfandowitfch (muhsu Kejara dehs), ahiri klahf pree-fteidsees, bet atrada to jau nomiruschu. 12. oktobri pusdeend leelfirfsta Sergeja lihki onweda Trofienika un 13. okt. Drestowitfcha, no tureenes to uf Peterburgu wedihš.

Audas-papiru zinas 19. oktobri.

I. 5% Kreeru premijas aisseenejums	211	rub.
II. 5% " " " "	206	"
Rihgas komerc-bankas akcijas	89	"
Rihgas Dinaburgas ds. zeta akcijas	151	"
Baltijas ds. zeta akcijas	94	"
5% infrizijs h. aisseenejums	92	"
5% walfis-bankas bifetes, L. isdosch	94	"
5% Widsemes kihlugrahmatas, usfatamas	—	"
ne-usfatams	100	"
4 1/2 Kursemes kihlugrahmatas, usfatamas	100	"
ne-usfatamas	100	"
5% Rihgas-Zelgawas dselszeta akcijas	121	"
Kursemes pilsehtu namneku beedribas kihlugrahmatas	86 1/2	"

Dselszetu branzeeni.

No 20. oktobra 1877. sahtotees nahlofchi dselszetu branzeeni pahrgrosifees un braufs:

Starp Rihgu un Dinaburgu.

	pulst. min.	pulst. min.	pulst. min.
Iees no Rihgas	11 15 pr. p.	—	6 10 w.
Atnahts Dinaburgas	—	5 55 pr. p.	12 50 "
Iees no Dinaburgas	6 25	—	8 45 "
Atnahts Rihga	— 5 noriht.	12 45	— "

Mudeles finas.

Schints deenas malfaja	900—1400 kap.
Linu sehklas	280—300 "
par mehru rudju (120 mahrz.)	250—280 "
" " meeschu (105 mahrz.)	150—170 "
" " ausu (75 mahrz.)	500—550 "
" " kweeschu (128 mahrz.)	250—300 "
" " firnu	250—300 "
" " wihku	14—25 rub.
" " muzu silku, masee	25—30 "
" " " leelee	950—1000 kap.
" " birkawu fahls	275—
" " rudju milteem (100 mahrz.)	500—550 kap.
ar kweeschu milteem (100 mahrz., I. sortes)	90—100 "
" " podu (20 mahrz.) tabaka	650—700 "
" " " fweesta	—

Starp Rihgu, Zelgawu un Moscheiteem.

	pulst. min.	pulst. min.	pulst. min.
Iees no Rihgas	9 50 r.	1 9 pr. p.	8 55 w.
Atnahts Zelgawa	10 59	2 9	10 2 "
Atnahts Moscheitees	—	5 33	1 6 naf.
Iees no Moscheiteem	4 33	—	7 13 w.
Atnahts Zelgawa	7 39	—	10 19 "
Iees no Zelgawas	7 59	3 37	10 37 "
Atnahts Rihga	9 13	4 50	11 50 naf.

Atbildefchais redaktors un isdewejs G. Mather's.

Sludinajumi.

Ruston Proktora
lokomobiles un kutamas masch.

Kaufchenbacha stiftu-kutamas ta ari

wehtijamas maschines;
effektu maschines; arklus

if dselses un koka, ta ka ari wijadas zitas maschines un rihkus tapat ari

angstgradigus amonial-superfosfatus
un kali-mehslus pahrdob

Biegler's un beedris,
Rihga, Pils-eela Nr. 19.

Was deenas nahks gataws mans

„Latweeschu Kalenderis“

ar bildehm uf 1878 gadu.

Kad jan pehrnajo ar tik leelu labpatikschanu usnehma, tad, zaur to usmudinats, jaunajam kalenderim litschu pawisam jaunās swahrkus aptehrept nu tas buhs ari pehz fatura wijabi bagats. Mufsu Augsta Kunga un Keisara bilde, eljes pehrwes drukata, buhs par to masuminu no 10 kap. lihdsdabujama.

G. Sieslack,

grahmatu- un bilshu-drufatajs.

Zelgawas 1. gildes topmanis
Robert Herzenberg's

peedahwa fawa wijadi pilniga manufaktures pretichu legeri wijadas sortes wilnas un sihda-drahuas, ta ari eefsch- un ahrsemju audeklus un R. un S. Popowa tehju par lehtahm un weenu par wijahm reisahm nosazitahm zenahm.

Seel- un sihl-andele pascha nama,

Seelajas- un Katoku eelas stuhri. [1-1]

Schahda jauna grahmata ir mana apgahdeend tagad pat ta ishahfusi un wijas grahmatu pahrdotawas dabujama:

Wadons

Ortografijas

mahziba

tautas skolahm.

Zelgawa, oktobri 1877.

E. Sieslack's,

gramatu- un bilshu-drufatajs.

Jaunu skolu

atlahschu sawas Rundales Skujenu mahjas no novembra mehn pirmahs deenas f. g. sahtot.

Parochial-skolotajs
J. Schweizers
[1-1] agrat skolotajs Rundale.

Rihga pee B. Dihrika, J. Kapteina, Zelgawa pee G. Alunana un J. Schablowsta u. z. ir dabujami;

Kaudsites Matija dseljoti II. par 40 l. gab. N. Puschtina **Gubstatais Kautaja**, Kaudsites Matija pahrzelts 25 kp. gab. [2-1]

Preefch Rudigas un aptahrnes par sihu, ta Wentmale, Fehner I. nama, no manim wijadi seeweeschu puzes darbi teel strahdati, un pufes, ironi u. t. j. pr. ta ari aubes par lehtahm zenahm gatawi dabujami. Ari wijadas seewischu drehbes apsolas uf to lehtalo un norunata laika gatamas taift. Zeen publiku loipni kuhdsu, ar sawahm pasielefchanahm mani gribet apgahdat. [1-1]

G. Fehner.

van Dyt Rihga, Smilshu eela. Claytona lokomobiles kuh. maschinas, Packarda superfosfati un wijadas zitas laufsaimu, maschin, u. rihki

Saveem klienteem baru sinamu, ta tagad dsiwaju pilsehtas Kalku-eela Nr 7

2 trepes
augsti un usnemos tillab triminal- ta ari privat-suhdsibu weschanu

J. Steere,

[2-1] hofgerichtes un rahtes adwofats.

Seeweeschu drehbin
lahrtiga taifschana, bet ihpachi schnitt fihmet un mehru noneim, 8 deenu laika ismahja, tapat ari friseere kahda dahma, Zelgawa, Pasta eela Nr 18, pa freiso rotu. [1-1]